

DE WITTE TIJGER

ARAVIND ADIGA

De Witte Tijger

Vertaling Arjaan van Nimwegen

Nieuw Amsterdam

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs
van de Stichting Fonds voor de Letteren

Eerste druk 2008
Negentiende druk 2021

© 2008 Aravind Adiga
© 2008 Nederlandse vertaling Arjaan van Nimwegen /
Uitgeverij Nieuw Amsterdam
Alle rechten voorbehouden
Oorspronkelijke titel *The White Tiger*
Oorspronkelijke uitgever Atlantic Books, Londen
Omslagontwerp bij Barbara
Omslagbeeld © Netflix 2020. Used with permission
Foto auteur © Mark Pringle
ISBN 978 90 468 2864 9
NUR 302
www.nieuwamsterdam.nl

Voor Ramin Bahrani

DE EERSTE NACHT

Ter attentie van:

**Zijne Excellentie de heer Wen Jiabao,
Het bureau van de premier,
Beijing,
Hoofdstad van de Vrijheidslievende Natie China**

Afzender:

**‘De Witte Tijger’
Een Weldenkend Mens
Tevens ondernemer
Woonachtig in het wereldcentrum van technologie en outsourcing,
Electronics City Phase 1 (vlakbij Hosur Main Road),
Bangalore, India**

Meneer de premier,

Geachte heer.

Wij spreken geen van beiden Engels, maar sommige dingen kunnen alleen in het Engels gezegd worden.

Pinky Madam, de ex-vrouw van mijn voormalige werkgever, wijlen meneer Ashok, heeft me een van die dingen geleerd, en om 23 uur 32, een minuut of tien geleden, kondigde een dame op All India Radio aan: ‘Premier Jiabao bezoekt komende week Bangalore’, en toen zei ik meteen dat ene ding.

Eigenlijk zeg ik het elke keer als grote mannen zoals u ons land bezoeken. Niet dat ik iets tegen grote mannen heb. Op mijn eigen wijze zie ik mezelf als iemand van uw soort. Maar telkens als ik onze eerste minister en zijn uitgelezen handlangers in zwarte auto’s naar het vliegveld zie rijden, uitstappen en voor de tv-camera na-

mastés voor u maken en u vertellen hoe hoogstaand en vroom India is, dan moet ik dat ene in het Engels zeggen.

En nu bezoekt u ons echt deze week, excellentie, nietwaar? In die zaken is All India Radio over het algemeen betrouwbaar.

Dat was een grapje, meneer.

Ha!

Daarom wil ik u rechtstreeks vragen of u echt naar Bangalore komt. Want als dat zo is, heb ik u iets belangrijks te vertellen. Die dame op de radio zei namelijk: ‘Meneer Wen Jiabao heeft zich een taak gesteld: hij wil de waarheid over Bangalore weten.’

Mijn hart stond stil. Als iemand de waarheid over Bangalore kent, dan ben ik het wel.

Daarna zei de presentatrice: ‘Meneer Jiabao wil een aantal Indiase ondernemers ontmoeten en hun succesverhalen uit hun eigen mond vernemen.’

Ze legde er iets van uit. Kennelijk bent u, het Chinese volk, ons ver voor in alle opzichten, behalve dat u geen ondernemers hebt. En ons land heeft dan wel geen drinkwater, elektriciteit, riolering, openbaar vervoer, besef van hygiëne, discipline, beleefdheid of stiptheid – maar we hebben wel ondernemers. Duizenden en duizenden. Vooral in de technologiebranche. En die ondernemers – wij ondernemers – hebben al die outsource-bedrijven opgezet waarop Amerika tegenwoordig nagenoeg draait.

U hoopt erachter te komen hoe u een paar Chinese ondernemers kunt krijgen, daarvoor komt u op bezoek. Dat deed me goed. Maar toen drong het tot me door dat het internationale protocol moest worden gehandhaafd, en dat de eerste minister en die van Buitenlandse Zaken van mijn land u op het vliegveld zullen begroeten met bloemenslingers, sandelhouten souvenirbeeldjes van Gandhi en een boekje vol informatie over verleden, heden en toekomst van India.

Op dat moment móest ik dat ene in het Engels zeggen, excellentie. Hardop.

Dat was om 23 uur 37. Vijf minuten geleden.

Ik ben niet iemand die alleen maar vloekt en scheldt, maar ie-

mand van daden en ingrepen. Ik besloot op datzelfde moment een brief aan u te gaan dicteren.

Laat ik u om te beginnen vertellen hoezeer ik de oude Chinese natie bewonder.

Ik heb gelezen over uw geschiedenis in een boek, *Spannende verhalen uit het exotische Oosten*, dat ik indertijd op de stoep heb gevonden toen ik trachtte enig inzicht te verwerven door de zondagse tweedehandsboekenmarkt in Old Delhi af te struinen. Dat boek ging vooral over piraten en goud in Hongkong, maar het gaf ook wat nuttige achtergrondinformatie: er stond in dat uw volk, de Chinezen, een grote liefde koesterde voor vrijheid, ook individuele vrijheid. De Britten hebben geprobeerd u te knechten, maar dat hebt u nooit toegelaten. Dat bewonder ik, meneer de minister-president.

Ik ben zelf ooit een knecht geweest, ziet u.

Er zijn maar drie naties die zich nooit door buitenlanders hebben laten overheersen: China, Afghanistan en Abessinië. Dat zijn de enige drie naties die ik bewonder.

Uit respect voor de vrijheidsliefde van het Chinese volk, en vanuit de overtuiging dat de toekomst van de wereld in handen ligt van de gele mens en de bruine mens, nu onze voormalige meester, de blanke mens, zichzelf te gronde heeft gericht door flikkerij, mobiele telefonie en drugsmisbruik, doe ik het aanbod u, geheel kosteloos, de waarheid over Bangalore te vertellen.

Door u mijn levensverhaal te vertellen.

Als u namelijk in Bangalore bent en voor een stoplicht stilhoudt, dan stormt er een knul op uw auto af, klopt op uw raam en houdt een piratendruk van een Amerikaans managementboek omhoog, zorgvuldig in cellofaan verpakt en met een titel als:

TIEN GEHEIMEN VAN ZAKELIJK SUCCES!

of

HOE WORD IK ONDERNEMER IN ZEVEN ZORGELOZE DAGEN!

Verspil uw geld niet aan die Amerikaanse boeken. Die zijn totaal *uit de tijd*.

Ik ben de toekomst.

Qua officiële opleiding schiet ik mogelijk wat tekort. Ik heb de school nooit afgemaakt, grof gezegd. Wat maakt het uit! Ik heb niet veel boeken gelezen, maar wel alle boeken die ertoe doen. Ik ken het werk van de vier grootste dichters aller tijden uit m'n hoofd – Rumi, Iqbal, Mirza Ghalib en een vierde wiens naam ik vergeten ben. Ik ben ondernemer door zelfstudie.

Dat zijn de beste die er zijn, geloof me.

Als u het verhaal gehoord hebt over hoe ik in Bangalore terecht kwam en een van de meest geslaagde (hoewel waarschijnlijk minst bekende) ondernemers aldaar werd, weet u alles wat er te weten valt over hoe ondernemerschap ontstaat, groeit en zich ontwikkelt in deze glorieuze eenentwintigste eeuw van de mens.

De eeuw van de *gele* en de *bruine* mens, juister gezegd.

U en ik.

Het is nu even voor middernacht, meneer Jiabao. Voor mij een goed moment om te praten.

Ik blijf de hele nacht op, excellentie. En in mijn kantoor van veertien vierkante meter is verder niemand. Ik ben alleen met boven me een kroonluchter, al heeft die kroonluchter een eigen persoonlijkheid. Het is een enorm ding, vol met diamantvormige stukjes glas, zoals je ze wel zag in de films uit de jaren zeventig. Hoewel het 's nachts koel genoeg is in Bangalore, heb ik een mini-ventilator – vijf spinnenwebachtige wieken – boven de kroonluchter aangebracht. Als die namelijk draait, dan hakken de wieken het licht van de kroonluchter in stukken en slingeren het de kamer door. Net als het stroboscooplicht in de beste disco's van Bangalore.

Dit is de enige ruimte van veertien vierkante meter in Bangalore met een eigen kroonluchter! Maar het is nog steeds een bezemkast en ik zit hier de hele nacht.

De vloek van de ondernemer. Hij moet zijn zaken voortdurend in de gaten houden.

Nu zet ik de miniventilator aan, zodat het licht van de kroonluchter door de kamer tolt.

Ik ben ontspannen, meneer. U ook, hoop ik.

Laten we beginnen.

Maar eerst nog dit: de zin die ik in het Engels leerde van Pinky Madam, de ex-vrouw van wijlen mijn voormalige werkgever, meneer Ashok, luidt:

What a fucking joke.

*

Ik ga niet meer naar Hindi-films – uit principe – maar in de tijd dat ik dat nog deed, zag je voor het begin van de film ofwel het getal 786 opflitsen tegen een zwarte achtergrond – moslims denken dat het een magisch getal is dat voor hun god staat – ofwel het beeld van een vrouw in een witte sari met gouden munten die tot op haar voeten viel, en dat is de godin Lakshmi van de hindoes.

Het is een oude en geëerbiedigde gewoonte van mensen in mijn land om een verhaal te beginnen met een gebed tot een Hogere Macht.

Ik denk, excellentie, dat ook ik moet beginnen met het kontlikken van een of andere god.

Maar de kont van wélke god? Er is zoveel keus.

De moslims hebben namelijk één god.

De christenen hebben er drie.

En wij hindoes hebben zesendertig miljoen goden.

Daarmee kom ik op een totaal van zesendertig miljoen en vier goddelijke rekeningen om uit te kiezen.

Nu zijn er mensen, en dan bedoel ik niet alleen communisten zoals u, maar weldenkende lieden van alle politieke partijen, die denken dat niet veel van die goden echt bestaan. Sommigen geloven dat *geen enkele* ervan bestaat. Alleen wij bestaan, en om ons heen ligt een oceaan van duisternis. Ik ben geen filosoof of dichter, hoe zou ik de waarheid moeten kennen? Het is waar dat al die goden ontzettend weinig schijnen uit te voeren – ongeveer zoals onze politici – en toch jaar na jaar weer tot hun gouden tronen in de hemel herverkozen

worden. Daarmee bedoel ik niet dat ik geen respect voor ze heb, meneer de minister-president! Haalt u zich dat godslasterlijke idee nooit in uw gele schedel. Mijn land is er zo een waar het loont om dubbelspel te spelen: de Indiase ondernemer dient tegelijk rechtdoorzee en slinks te zijn, spotlustig en gelovig, sluw en oprecht.

En dus sluit ik mijn ogen, vouw ik mijn handen in een eerbiedig namasté en bid ik de goden om licht te doen schijnen op mijn duistere verhaal.

Heb geduld met mij, meneer Jiabao. Dit kan even duren.

Hoe snel denkt u dat u zesendertig miljoen en vier konten kunt kussen?

*

Klaar.

Ik heb mijn ogen weer open.

23 uur 52. Hóógstte tijd om te beginnen.

Een officiële waarschuwing – zoals op sigarettenpakjes staat – voor we beginnen.

Op een dag, toen ik mijn voormalige werkgevers meneer Ashok en Pinky Madam rondreed in hun Honda City, legde meneer Ashok een hand op mijn schouder en zei: ‘Stop hier eens even.’ Na dat bevel leunde hij zo ver naar voren dat ik zijn aftershave kon ruiken – een verrukkelijke, fruitige geur die dag – en zei, even beleefd als altijd: ‘Balram, ik wil je wat vragen stellen, goed?’

‘Jawel, meneer,’ zei ik.

‘Balram,’ vroeg meneer Ashok, ‘hoeveel planeten staan er aan de hemel?’

Ik antwoordde zo goed ik kon.

‘Balram, wie was de eerste premier van India?’

En toen: ‘Balram, wat is het verschil tussen een hindoe en een moslim?’

En toen: ‘Hoe heet ons continent?’

Meneer Ashok leunde achterover en vroeg aan Pinky Madam: ‘Heb je z’n antwoorden gehoord?’

‘Maakte hij een geintje?’ vroeg ze, en mijn hart sloeg sneller, zoals altijd als ze iets zei.

‘Nee. Hij denkt écht dat dat de goede antwoorden zijn.’

Ze giechelde toen ze dat hoorde, maar zijn gezicht in mijn binnenspiegel stond ernstig.

‘De kwestie is dat hij waarschijnlijk... wat zal het zijn, twee, drie jaar school heeft gehad. Hij kan lezen en schrijven, maar snapt niet wat hij gelezen heeft. Hij is halfbakken. Het land zit vol met mensen zoals hij, neem dat van me aan. En wij vertrouwen onze glorieuze parlementaire democratie’ – hij wees op mij – ‘toe aan types zoals dit hier. Dát is nu net de tragiek van dit land.’

Hij zuchtte.

‘Goed, Balram, rij maar weer door.’

Die nacht lag ik in bed onder mijn klamboe over zijn woorden na te denken. Hij had gelijk, meneer – ik vond het niet leuk dat hij zo over me had gesproken, maar hij had gelijk.

‘De autobiografie van een halfbakken Indiër.’ Zo zou ik mijn levensverhaal moeten noemen.

Ik en duizenden anderen zoals ik in dit land zijn halfbakken, omdat we nooit de kans kregen onze opleiding af te maken. Maak onze schedel open, kijk erin met een zaklamp en dan treft u een bizar museum aan: zinnen over geschiedenis of wiskunde, herinnerd uit schoolboeken (niemand herinnert zich zo goed wat hij geleerd heeft als een jongen die van school gehaald is, dat verzeker ik u), zinnen over politiek, opgepikt uit een krant tijdens het wachten op een kantoorafspraak met iemand, driehoeken en piramides, gezien op bladzijden die uit oude meetkundeboeken gescheurd zijn, en waarin elk theehuis in dit land zijn snacks verpakt, flarden nieuwsberichten van All India Radio, dingen die in je bewustzijn vallen als hagedissen van het plafond in het halve uur voor je in slaap valt – al die half gevormde, half verteerde en half juiste ideeën vermengen zich met andere halfbakken ideeën in je hoofd, en ik vermoed dat al die half gevormde ideeën met elkaar rotzooien en nog meer half gevormde ideeën voortbrengen, en daar handel je naar en daar leef je mee.

Het verhaal van mijn opvoeding is het verhaal van de productie van een halfbakken gast.

Maar let op, meneer de minister-president! Volledig gevormde gasten dragen na twaalf jaar school en drie jaar universiteit mooie pakken, gaan bij bedrijven werken en nemen de rest van hun leven bevelen aan van andere mensen.

Ondernemers worden gevormd uit halfgebakken klei.

*

Om u de fundamentele feiten over me te geven – afkomst, lengte, gewicht, bekende seksuele afwijkingen, enz. – is niets beter geschikt dan dat aanplakbiljet. Dat de politie van me heeft gemaakt.

Ik moet u opbiechten dat het niet helemaal klopt als ik mezelf het minst bekende succesverhaal van Bangalore noem.

Een jaar of drie geleden, toen ik kortstondig iemand van nationaal belang werd, dankzij een daad van ondernemerschap, vond een affiche met mijn gezicht erop zijn weg naar ieder postkantoor, spoorwegstation en politiebureau in dit land. In die tijd hebben heel veel mensen mijn gezicht en naam gezien. Ik heb het originele papieren exemplaar niet meer, maar ik heb een afbeelding ervan gedownload op mijn zilverkleurige Macintosh-laptop – online gekocht bij een bedrijf in Singapore en echt, hij loopt als een zonnetje – en als u een momentje hebt, klap ik de laptop open, zoek de scan van het affiche en lees ik er rechtstreeks van voor...

Maar even iets over dat originele affiche. Dat heb ik gevonden in een station in Hyderabad, in de periode waarin ik zonder bagage reisde – behalve één erg zware rode tas – en van Delhi op weg was naar Bangalore. Dat origineel bewaarde ik een heel jaar hier, in dit kantoor, in mijn bureaula. Op een dag rommelde de schoonmaker in mijn spullen en vond hij bijna het affiche. Ik ben geen sentimenteel man, meneer Jiabao. Dat kunnen ondernemers zich niet veroorloven. Dus heb ik het ding weggegooid – maar daarvoor had iemand me leren scannen – en u weet dat wij Indiërs zich in de technologie thuisvoelen als een vis in het water. Het kostte maar

een uur, of twee uur. Ik ben een man van de daad, meneer. En daar heb ik het dan, op het scherm voor me:

HULP GEZOCHT BIJ ZOEKTOCHT NAAR VERMISTE

Algemene bekendmaking dat de man op de foto, genaamd Balram Halwai alias MUNNA, zoon van Vikram Halwai, rijksjachauffeur, gezocht wordt ter ondervraging. Leeftijd: tussen 25 en 35. Huidskleur: donker. Gezicht: ovaal. Lengte: naar schatting een meter zestig. Lichaamsbouw: mager, tener.

Dat klopt overigens niet meer precies, meneer. Dat over dat ‘donkere gezicht’ is nog wel waar – hoewel ik overweeg om eens zo’n blekende huidcrème te gaan gebruiken die ze onlangs op de markt hebben gebracht, zodat Indiase mannen er net zo wit kunnen uitzien als westerlingen – maar de rest is helaas totaal onbruikbaar. Het leven in Bangalore is goed – stevig eten, bier, nachtclubs, dus wat zal ik zeggen? ‘Mager’ en ‘tenger’ – ha! Ik ben beter in vorm tegenwoordig! ‘Dik’ en ‘vette pens’ zou nu beter kloppen.

Maar we gaan door, we hebben niet de hele nacht. Ik kan deze kwestie beter meteen even uitleggen.

Balram Halwai alias MUNNA...

U moet weten, op de eerste schooldag zette de meester alle jongens op een rij en liet ze naar zijn tafel komen zodat hij hun namen in zijn klassenboek kon schrijven. Toen ik zei hoe ik heette, gaapte hij me aan: ‘Munna? Dat is geen echte naam.’

Hij had gelijk: het betekent gewoon ‘jongen’.

‘Meer heb ik niet, meneer,’ zei ik.

Dat was waar. Ik had nooit een naam gekregen.

‘Heeft je moeder je geen naam gegeven?’

‘Ze is heel ziek, meneer. Ze ligt in bed en geeft bloed op. Ze heeft geen tijd om me een naam te geven.’

‘En je vader?’

‘Die is riksjachauffeur, meneer. Hij heeft geen tijd om me een naam te geven.’

‘Heb je geen oma? Tantes? Ooms?’

‘Die hebben ook geen tijd.’

De meester wendde zich af en spuwde – een straal rode *paan* spatte op de vloer van het lokaal. Hij likte zijn lippen af.

‘Nou, dan moet ik het maar doen, hè?’ Hij streek met zijn hand door zijn haar en zei: ‘We noemen je... *Ram*. Wacht, hebben we niet al een *Ram* in deze klas? Ik wil niet in de war raken. Het wordt *Balram*. Je weet toch wel wie *Balram* was?’

‘Nee, meneer.’

‘Dat was de rechterhand van de god Krishna. Weet je hoe ik heet?’

‘Nee, meneer.’

Hij lachte. ‘*Krishna*.’

Toen ik die dag thuiskwam, vertelde ik mijn vader dat de meester me een nieuwe naam had gegeven. Hij haalde zijn schouders op. ‘Als hij dat wil, dan noemen we je zo.’

Dus was het voortaan *Balram*. Later heb ik natuurlijk nog een derde naam op de kop getikt. Maar dat komt nog.

En wat is dat nou voor plek waar mensen vergeten hun kinderen namen te geven? Ik ga even terug naar de poster:

De verdachte komt uit het dorp Laxmangarh, in het...

Zoals alle goede verhalen uit Bangalore, begint het mijne ver weg van Bangalore. Ziet u, ik sta nu in het Licht, maar ik ben geboren en getogen in het Donker.

Maar ik heb het nu niet over de tijd van de dag, meneer de premier!

Ik heb het over een gebied in India, ten minste eenderde van het land, een vruchtbaar gebied vol rijstvelden en graanvelden en midden in die velden vijvers tjokvol lotussen en waterlelies en waterbuffels die door de vijvers waden en op de lotussen en waterlelies kauwen. Mensen die daar wonen noemen het het Donker. Begrijpt

u alstublieft, excellentie, dat India twee landen in één is: een India van het Licht en een India van het Donker. De oceaan schenkt mijn land licht. Elke plek op de kaart van India die dicht bij zee ligt, is goed af. Maar de rivier schenkt India duisternis – de zwarte rivier.

Over welke zwarte rivier heb ik het – welke Doodsrivier met oevers vol vette, donkere, kleverige modder die alles wat erin verzinkt verraderlijk vastgrijpt, stikt en wurgt en omknelt?

Nou, ik heb het over Moeder Ganga, dochter van de Veda's, stroom der verlichting, ons aller beschermster, verbreekster van de keten van geboorte en hergeboorte. Elke plek in haar stroomgebied is het Donker.

Een feit over India is dat je bijna alles wat je van de eerste minister over het land hoort kunt omkeren, en dan weet je de waarheid erover. Zo hoor je dat de Ganga de rivier der bevrijding genoemd wordt, en elk jaar komen er honderden Amerikaanse toeristen foto's maken van naakte *sadhu's* in Hardwar of Benaras, en onze eerste minister zal hem ongetwijfeld zo beschrijven en erop aandringen dat u er ook een duik in neemt.

Nee! – Meneer Jiabao, ik bezweer u geen duik te nemen in de Ganga, tenzij u uw mond vol wilt krijgen met uitwerpselen, stro, doorweekte menselijke lichaamsdelen, rottend buffelvlees en zeven verschillende soorten industriële zuren.

Ik weet alles over de Ganga, meneer. Toen ik zes of zeven of acht jaar oud was (niemand in mijn dorp weet zijn leeftijd precies), ging ik naar de heiligste plek aan de oevers van de Ganga: de stad Benaras. Ik weet nog hoe ik in de heilige stad Benaras de treden afliep van een dalende weg, achter in een begrafenisstoet waarin het lichaam van mijn moeder naar de Ganga werd gedragen.

Kusum, mijn oma, leidde de stoet. Die sluwe oude Kusum! Ze had de gewoonte om stevig over haar onderarmen te wrijven als ze zich prettig voelde, alsof het stukken gember waren die ze rasp- te om een grijns op te wekken. Al haar tanden waren verdwenen, maar dat maakte haar grijns des te geslepen. Al grijnzend had ze de macht over het huis verkregen; elke zoon en schoondochter leefde in angst voor haar.

Mijn vader en Kishan, mijn broer, stonden achter haar en droegen de voorkant van het bamboebed met het lijk; mijn ooms, te weten Munnu, Jayram, Divyram en Umesh, stonden erachter en hadden de andere kant vast. Mijn moeders lichaam was van top tot teen gewikkeld in een saffraankleurige zijden doek, overdekt met rozenblaadjes en jasmijnslingers. Ik denk dat ze haar hele leven niet zoiets moois gedragen had. (Haar dood was zo groots dat ik opeens besepte dat haar leven ellendig geweest moest zijn, want mijn familie had ergens schuld aan.) Mijn tantes – Rabri, Shalini, Malini, Luttu, Jaydevi en Ruchi – draaiden zich steeds om en klapten in hun handen om te zorgen dat ik bij zou blijven. Ik weet nog dat ik met mijn handen zwaaide en zong: ‘Shiva’s naam is de waarheid!’

We passeerden de ene tempel na de andere, baden tot de ene god na de andere en liepen toen in ganzenpas tussen een rode tempel, gewijd aan Hanuman, en een openluchtsportschool waar drie bodybuilders roestige gewichten boven hun hoofd tilden. Ik rook de rivier voor ik hem zag: een stank van rottend vlees die rechts van me opsteeg. Ik ging harder zingen: ‘... de enige waarheid!’

Toen klonk er een enorm kabaal: er werd brandhout gehakt. Er was een houten vlonder gebouwd bij de rand van de *ghat*, pal boven het water; daarop waren boomstammen gestapeld en mannen met bijlen hakten op de stammen in. Van stukken hout werden brandstapels gebouwd op de treden van de *ghat* die tot in het water liepen; vier lijken brandden op de trappen van de *ghat* toen wij eraan kwamen. We wachtten onze beurt af.

In de verte schitterde een eiland van wit zand in het zonlicht, en boten vol mensen voeren naar dat eiland. Ik vroeg me af of de ziel van mijn moeder daarheen gevlogen was, naar die stralende plek in de rivier.

Ik zei dat mijn moeders lichaam in een satijnen doek was gewikkeld. Die doek werd nu over haar gezicht getrokken en stukken hout, zoveel als we konden betalen, werden op het lichaam gestapeld. Toen stak de priester mijn moeder in brand.

‘Ze was een braaf, rustig meisje op de dag dat ze bij ons thuis